

CECHY PROCEDURALNEJ REALIZACJI ZASAD, CHRONIĄCYCH HONORU I GODNOŚCI CZŁOWIEKA W POSTĘPOWANIU APELACYJNYM

W artykule omawiane są cechy proceduralnej realizacji zasad, chroniących honoru i godności człowieka w postępowaniu apelacyjnym. Nakreślone zostały problemowe kwestie realizacji podstawowych zasad podczas przeglądu orzeczeń sądowych, które nie weszły w życie. W szczególności omówione zostały zasady: szacunku dla godności ludzkiej, zagwarantowania prawa do wolności i nietykalności osobistej, nietykalność domu lub innej własności, tajemnicy komunikacji, nieingerencji w życie prywatne, nienaruszalność praw własności, wolności od samooskarżenia i prawo do odmowy składania zeznań przeciwko bliskich krewnych i członków rodziny, zagwarantowanie prawa do ochrony. Autor sugeruje pewne sposoby rozwiązania kwestii problemowych.

Słowa kluczowe: zasady, wdrażanie zasad, postępowanie apelacyjne, szacunek dla godności ludzkiej, zagwarantowanie prawa do ochrony.

O. Dydycz
*asystent katedry
postępowania karnego
Odeskiej Narodowej
Akademii
Prawniczej
(Odessa, Ukraina)*

FEATURES PROCEDURAL REALIZATION OF THE PRINCIPLES THAT PROTECT HONOR AND DIGNITY IN THE APPEAL PROCEEDINGS"

The article discusses features of the implementation of procedural principles that protect the honor and dignity of appeal. Outlines the problem issues of fundamental principles in the review of judicial decisions which do not come into force. Specifically discussed principles: respect for human dignity, the right to liberty and security of person, home or other property, secret communication, non-interference in private life, inviolability of property rights, freedom from self-exposure and the right not to testify against close relatives and members of the families her, the right to protection. Suggested some ways to solve problems.

Keywords: principles; implementation principles; appeal proceedings; respect for human dignity; the right to protection.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАСАД, ЩО ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ ЗАХИСТ ЧЕСТІ Й ГІДНОСТІ ОСОБИ У АПЕЛЯЦІЙНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

У статті розглянуто особливості процесуальної реалізації засад, що забезпечують захист честі й гідності особи у апеляційному провадженні. Окреслено проблемні питання реалізації основоположних засад під час перегляду судових рішень, що не набрали законної сили. Зокрема розглянуті принципи: повага до людської гідності, забезпечення права на свободу та особисту недоторканість, недоторканність житла чи іншого володіння особи, таємниця спілкування, невтручання у приватне життя, недоторканність права власності, свобода від самовикриття та право не свідчити проти близьких родичів та членів сім'ї, забезпечення права на захист. Запропоновано певні шляхи щодо вирішення проблемних питань.

Ключові слова: принципи; реалізація засад; апеляційне провадження; повага до людської гідності; забезпечення права на захист.

Актуальність теми дослідження. Принципи, що забезпечують захист честі й гідності особи у кримінальному провадженні є фундаментом для побудови кримінального процесу у правовій, соціальній державі. На шляху до подальшої гуманізації стандартів кримінального процесу України вельми важливою складовою є реалізація принципів, що забезпечують захист честі й гідності особи у кримінальному провадженні. Ці принципи є частиною розгалуженої системи принципів кримінального провадження, що реалізуються в апеляційній стадії. Зміст цієї системи відображає загальну спрямованість сучасного кримінального процесу Україні, надаючи йому новий імпульс до утвердження честі та гідності особи як найвищої цінності. Отже, ця система принципів має яскраво виражену антропологічну спрямованість та забезпечує стабільність кримінально-процесуальної діяльності, що є однією з гарантій захисту честі й гідності особи у кримінальному провадженні. Отже, ці принципи, перебувають в діалектичній єдності та складають особливу ланку в системі принципів кримінального провадження на апеляційній стадії.

Метою даної статті є встановлення та дослідження особливостей процесуальної реалізації засад, що забезпечують захист честі й гідності особи у апеляційному провадженні.

Проблематикою принципів кримінального процесу займалися такі вчені як: Ю.П. Аленін, М.І. Бажанов, Ю.В. Баулін, А.М. Бойко, Т.В. Варфоломеева, В.І. Галаган, Ю.М. Грошевий, В.Г. Гончаренко, А.В. Гриненко, П.М. Давидов, Т.Н. Добровольська, Л.М. Лобойко, В.Т. Маляренко, І.Є. Марочкін, М.М. Михеєнко, Т.М. Мірошниченко, О.О. Мохонько, В.Т. Нор, М.С. Строгович, В.М. Тертишник, В.П. Шибіко, М.Є. Шумило та багато інших. Крім того, актуальність даної теми обумовлює ще й те, що доктрина кримінального процесу не містить належних розробок з приводу процесуальної реалізації засад, що забезпечують захист честі й гідності особи у апеляційному провадженні.

На думку Ю.М. Грошевого, відповідно до нового КПК України, принципи, що забезпечують захист честі й гідності особи у кримінальному провадженні це: повага до людської гідності; забезпечення права на свободу та особисту недоторканність; недоторканність житла чи іншого володіння особи; таємниця спілкування; невтручання у приватне життя; недоторканність права власності; свобода від самовикриття та право не свідчити проти близьких родичів та членів сім'ї; забезпечення права на захист [1, с. 317].

Законодавче визначення поняття **гідності** відсутнє. Лише у 2009 році ВСУ розтлумачив гідність як визнання цінності кожної особи унікальною біопсихосоціальною цінністю [2]. Доктрина процесуального законодавства сформулювала своє розуміння гідності, де гідність людини – це внутрішня самооцінка особою своїх якостей, усвідомлення власної цінності як особистості, своєї значимості в навколишньому середовищі [3].

Реалізація засади поваги до людської гідності, крізь призму апеляційного провадження, проявляється в наданні судді-доповідачу загальних повноважень, якими користується суд першої інстанції з певними особливостями встановленими КПК. Так, суддя-доповідач має право зупинити виступ учасника судових дебатів, якщо він після зауваження повторно допускає висловлювання образливого або непристойного характеру (ч. 6 ст. 364 КПК); за загальним правилом, на суддів апеляційної інстанції покладається обов'язок у кримінальному провадженні щодо неповнолітніх, здійснювати процесуальні дії в порядку, що найменше порушує звичайний уклад життя неповнолітнього та відповідає

його віковим та психологічним особливостям, уникати негативного впливу на нього (ч. 2 ст. 484 КПК); своєчасно вживати заходів щодо заборони застосування технічних засобів або проведення закритого судового засідання, з метою недопущення розголошення відомостей, що становлять приватний аспект життя особи.

Повага до гідності має бути забезпечена щодо кожної особи, але логічним вбачається конкретизація ст. 11 КПК відносно підозрюваного та обвинуваченого. Тим більш, після винесення відповідного рішення судом першої інстанції, на апеляційний суд покладається зумовлений обов'язок дослідження обставин, які порушують гідність особи. Встановлення такого факту є виявленням істотних порушень вимог закону (ч. 2 ст. 87 КПК), де, завдяки повному і всебічному апеляційному провадженню, суд має сприяти відновленню порушених прав та подоланню негативних наслідків (навіть таких, як втрата «доброго ім'я» особи у суспільстві). Формою подолання негативних наслідків, може бути встановлення винних осіб у допущенні таких порушень та ініціювання притягнення їх до відповідальності.

Крім того, з цього приводу слушно зазначає Н. В. Маруцак, що відновлення права на повагу особи до її гідності, що було порушене внаслідок незаконних дій, рішень чи бездіяльності уповноважених осіб (органів), що здійснюють кримінальне судочинство, має відбуватися шляхом усунення наслідків моральної шкоди [4, с. 132]. Розвиваючи дане положення, при порушенні загальних засад судочинства, що забезпечують захист честі і гідності особи у кримінальному провадженні, можливо говорити про запровадження спрощеного порядку стягнення моральної шкоди (поза межами цивільного позову). Так, наприклад, суд апеляційної інстанції, встановивши вищезазначене порушення, має право запропонувати особі заявити вмотивоване клопотання про компенсацію моральної шкоди, відшкодування якої покладається на державу.

Нор В.Т. відзначив, що поняття «**свобода і особиста недоторканість**» означає не свободу загалом, яка охоплює сукупність особистих, політичних та інших конституційних свобод, а свободу від фізичного або психічного примусу, свободу дій і прийняття рішень у дозволених правовими і моральними нормами межах, можливість розпоряджатися собою і не знаходитися під контролем неособистих, зовнішніх чинників, свободу (вільне) пересування у просторі [3, с. 56]. Садова Т.В., в свою чергу, зазначила, що вільне здійснення людиною своїх прав можна назвати свободою. Сам термін свобода, вона розглядає, як можливість людини діяти відповідно до свого волевиявлення і робити все, що не заборонено законом і не наносить шкоди іншим людям [5, с. 7]. Отже, обмеження свободи та особистої недоторканості варто розглядати як обмеження свободи вільного вчинення дій і пересування особи у просторі внаслідок застосування примусу.

Оскільки, в установлених процесуальним законодавством випадках застосування примусу виправдане, можна зробити висновок, що дане право не є абсолютним.

Суд апеляційної інстанції займає провідне і найвідповідальніше місце в процесі реалізації засади забезпечення права на свободу та особисту недоторканість особи в контексті оскарження ухвал слідчого судді, які стосуються обмеження свободи підозрюваного чи обвинуваченого. При перегляді ухвал, передбачених ст. 309 КПК України, апеляційний суд являється єдиною і остаточною інстанцією оскарження таких рішень (ст. 310 КПК). При чому до його компетенції віднесено як санкціонування заходів направлених на обмеження свободи та недоторканості, так і недопущення застосування таких заходів без наявності достатніх підстав.

Невтручання у приватне життя є особистим немайновим правом особи, відповідно до якого фізична особа вільно, на власний розсуд визначає свою поведінку у сфері

приватного життя. Під сферою приватного життя варто розуміти особистісні, сімейні, побутові, інтимні, товаристські та інші стосунки, що знаходяться поза межами суспільної діяльності.

Відповідно до ст. 269 Цивільного кодексу України, особа не може відмовитися від особистих немайнових прав, а також не може бути позбавлена цих прав.

Український вчений В.М. Тертишник приватне життя людини розглядає у таких аспектах:

1) конфіденційність самої сфери існування людини – недоторканість житла («мій дім – моя фортеця») чи то іншого володіння особи, робочого місця, певних відділень салону автомобіля чи іншого транспорту, конфіденційність речей, що знаходяться при людині;

2) конфіденційність медико-біологічних обставин життєдіяльності людини – інформації щодо здоров'я і фізичного розвитку людини, наприклад, даних медичних аналізів та лікарських рецептів, відомостей про результати досліджень ДНК на предмет наявності спадкових хвороб, інформації щодо анатомічних чи фізіологічних особливостей людини («тілесна конфіденційність»);

3) конфіденційність інтимного і сімейного життя людини – сфери кохання, переживання, інтимних стосунків, інформації щоденників, листів (збережених чи невідправлених), не призначених для оприлюднення тощо;

4) інформаційно-комунікаційна конфіденційність – недоторканість як безпосередньо особистого спілкування з іншими людьми (розмов віч-на-віч), так і спілкування шляхом використання поштово-телеграфних розмов, телефонних, комп'ютерних та інших технічних комунікацій, неприпустимість протизаконного збирання, накопичення і використання будь-якої конфіденційної інформації про особу без її згоди [6, с. 163].

На нашу думку, таке тлумачення є дуже вдалим і точним, крім того, однозначно можна зробити висновок про те, що засада невтручання у приватне спілкування носить в собі загальний характер та в певній мірі поглинає такі принципи як недоторканість права власності чи іншого володіння особи, таємниця спілкування тощо. Проте, застосовуючи аналогію у науковому пізнанні з приводу конкуренції правових норм, виділення цих принципів виправдано через їх спеціальний характер та важливість положень, якими він констатується.

На суд апеляційної інстанції, при здійсненні апеляційного розгляду справи, покладається обов'язок щодо вжиття відповідних заходів (заборона застосування технічних засобів, проведення закритого судового засідання) з метою недопущення розголошення відомостей, що становлять інформацію про приватне життя. Тільки в разі повного і всебічного обґрунтування необхідності втручання у приватне життя людини, воно може бути допущене за вмотивованим рішенням суду.

Недоторканість житла чи іншого володіння особи та таємниця спілкування розглядаються у тісному взаємозв'язку, через схожість процесів реалізації при здійсненні апеляційного провадження.

Т.В. Садова у своїй монографії посилається на дослідження С. Шевчука, який вдало виділив та охарактеризував чотири основні складові частини права на повагу до приватного життя: інформаційна (що включає в себе такі аспекти, як поширення відомостей про особу, збір та обробка персональних даних); фізична (захист фізичної недоторканості особи); комунікативна (безпека та приватність листування, електронної пошти, телефонних розмов та інших видів приватних комунікацій); просторова (яка охоплює поняття дому, робочого місця, тобто безпосереднього середовища особи) [5, с. 55].

З аналізу статей 31 глави КПК України можна констатувати, що питання про подання та дослідження нових доказів, може відбуватися в рамках проведення обшуку житла чи іншого володіння, а так само в порядку втручання у приватне спілкування за наявності достатніх підстав. Слідчий суддя, який відмовив в задоволенні клопотання прокурора або слідчого, через недоведеність положень ч. 5 ст. 234 КПК України (відшукувані речі і документи мають значення для досудового розслідування; відомості, які містяться у відшукуваних речах і документах, можуть бути доказами під час судового розгляду; відшукувані речі, документи або особи знаходяться у зазначеному в клопотанні житлі чи іншому володінні особи) вчинив законно і відповідально в рамках своєї компетенції. Через певний час (наприклад, після сплину строку апеляційного оскарження ухвал слідчого судді) стають відомі інші обставини, які дають підстави для санкціонування проведення законних слідчих або негласних слідчих дій. Проте, процесуальний порядок вирішення питань такого роду в суді апеляційної інстанції відсутній. В межах своєї компетенції апеляційний суд вправі лише призначити новий розгляд у суді першої інстанції.

У такому випадку, на суд апеляційної інстанції, при зазначенні у апеляційній скарзі обґрунтованих даних про необхідність проведення обшуку чи втручання у приватне спілкування, покладається обов'язок вивчення та дослідження наданих доказів, а також прийняття вмотивованого рішення про направлення на новий розгляд до суду першої інстанції.

В умовах стрімкого розвитку ринкових відносин, забезпечення **недоторканості права власності** забезпечується у всіх сферах суспільного життя, де не є виключенням забезпечення даного права і під час здійснення кримінального провадження. Проте, право власності не є абсолютним. Для виконання завдань поставлених перед кримінальним судочинством, законодавець закріпив порядок обмеження або позбавлення права власності з мотивів пріоритету суспільного інтересу перед приватним. Варто зазначити, що при обмеженні чи позбавленні права власності, власника примусово позбавляють усіх правомочностей щодо володіння, користування та розпорядження майном [7, с. 389].

Кримінальний-процесуальний кодекс України, на стадії апеляційного провадження не передбачає можливості тимчасового вилучення майна як процесуальної дії (на стадії досудового розслідування або ще до початку досудового розслідування під час законного затримання допускається обмеження права власності, яке, негайно, після доставлення підозрюваного, обвинуваченого до уповноваженої особи, має бути оформлено відповідним процесуальним рішенням), проте арешт майна підозрюваного, обвинуваченого чи цивільних відповідачів може бути оскаржено до апеляційного суду, де вирішується питання про законність та обґрунтованість прийняття такого рішення.

Крім того, реалізація принципу недоторканості права власності в суді апеляційної інстанції знаходить свій прояв під час оскарження покарання призначеного судом першої інстанції, призначення покарання судом апеляційної інстанції або скасування такого покарання, де за вчинене кримінального правопорушення, Кримінальним кодексом України встановлено конфіскацію майна як додатковий вид покарання. Конфіскація майна встановлюється за тяжкі та особливо тяжкі корисливі злочини та може бути призначена судом лише у випадках, передбачених в Особливій частині КК України.

Свобода від самовикриття та право не свідчити проти близьких родичів та членів сім'ї у науковій доктрині та судовій практиці таке право називають імунітетом свідка [8, с. 57] або привілеєм проти самовикриття [3, с. 73].

Дієвий механізм реалізації даного принципу у вітчизняному законодавстві було введено наступним чином. Щодо підозрюваного, обвинуваченого у п. п. 4, 5 ч. 3 ст. 42 КПК закріплено такі права: «Не говорити нічого з приводу підозри проти нього, обвинувачення або у будь-який момент відмовитися відповідати на запитання; давати пояснення, показання з приводу підозри, обвинувачення чи в будь-який момент відмовитися їх давати». Щодо свідка, серед інших прав у п. 3 ч. 1 ст. 66 КПК встановлено право: «Відмовитися давати показання щодо себе, близьких родичів та членів своєї сім'ї, що можуть стати підставою для підозри, обвинувачення у вчиненні ним, близькими родичами чи членами його сім'ї кримінального правопорушення ...» Водночас, у п. 4 ч. 2 ст. 87 КПК неповідомлення особи про таке право визнається істотним порушенням прав людини: «Отримання показань чи пояснення від особи, яка не була повідомлена про своє право відмовитися від давання показань та не відповідати на запитання, або їх отримання з порушення цього права», що тягне за собою визнання доказів недопустимими з усіма подальшими наслідками (неможливість дослідження такого доказу, припинення його дослідження тощо).

Забезпечення права на захист підозрюваному, обвинуваченому засудженому або виправданому у кримінальному провадженні, зі змісту ст. 20 КПК України, можна визначити як сукупність наданих йому законом повноважень (засобів і способів) щодо спростування підозри або обвинувачення, а також вчинення дій щодо здійснення наданих йому прав та законних інтересів.

Закон визначає, що реалізація даного права здійснюється у двох формах:

1) безпосередньо самим підозрюваним, обвинуваченим, засудженим або виправданим;

2) захисником, яким відповідно до ст. 45 КПК є адвокат відомості про якого внесені до Єдиного реєстру адвокатів України. При чому, участь у кримінальному провадженні захисника не звужує процесуальних повноважень учасника процесу, а тому цілком логічним вбачається реалізація даних форм паралельно, доповнюючи та удосконалюючи одна одну [3, с. 78].

На відміну від КПК 1960 року, новий Кримінальний процесуальний кодекс України розширив право на захист, тим самим вдосконаливши його. Зокрема: право на збирання і подання доказів, які спростовують підозру чи обвинувачення або пом'якшують чи виключають відповідальність його підзахисного, ініціювання проведення слідчих (розшукових) дій (ч. 3 ст. 93 КПК); участь у проведенні допиту та інших процесуальних діях, що проводяться із залученням його підзахисного; без дозволу слідчого до першого допиту мати конфіденційне побачення з підзахисним (ч. 5 ст. 46) тощо.

В. М. Тертишник у своїй монографії зазначав, що розширення прав захисника щодо збирання доказової інформації, законодавець тим самим зробив значний крок на шляху реалізації у кримінальному процесі засади змагальності сторін. І, хоча, досягнути практичної рівності в правах між стороною захисту і обвинувачення неможливо, така прогалину він пояснював тим, що на боці захисника принцип презумпції невинуватості, згідно з яким діє правило: всі сумніви тлумачаться й розв'язуються на користь обвинуваченого. В силу цього захиснику необов'язково збирати неспростовні докази невинуватості свого підзахисного, а достатньо лише надати такі, які породжують сумніви в його винності [6, с. 124].

З вищезазначеного випливає, що даний принцип, під час апеляційного провадження, з одного боку, реалізується шляхом покладення на апеляційний суд організаційних обов'язків на виконання кримінально-процесуальної форми судочинства. Такими є

роз'яснення права на захист, сприяння у залученні захисника та інші. А з іншого, безпосередньо, при виконанні своєї основної функції щодо перевірки судових рішень суду першої інстанції (дослідження належного виконання даного права уповноваженими суб'єктами та виявлення можливих порушень щодо такого).

Висновки. Засада невторчання у приватне спілкування має загальний характер та в певній мірі поглинає такі принципи як недоторканість права власності чи іншого володіння особи, таємниця спілкування тощо. Реалізація принципу недоторканості житла чи іншого володіння особи, а також засади таємниці спілкування кримінального судочинства в стадії апеляційного провадження вбачається в тому, що на суд апеляційної інстанції покладається обов'язок недопущення порушення або ж обмеження таких прав. Під час апеляційного оскарження рішення суду, може ініціюватися питання про обмеження вказаних засад, але лише в контексті призначення нового розгляду в суді першої інстанції.

Стосовно недоторканості права власності, то на стадії апеляційного провадження КПК не передбачає можливості тимчасового вилучення майна в якості процесуальної дії (обмеження права власності). Проте, знаходить свій прояв під час оскарження покарання призначеного судом першої інстанції, призначення покарання судом апеляційної інстанції або скасування такого покарання, де за вчинене кримінального правопорушення, Кримінальним кодексом України встановлено конфіскацію майна як додатковий вид покарання.

Принцип свободи від самовикриття та право не свідчити проти близьких родичів та членів сім'ї у кримінальному судочинстві реалізується шляхом закріплення цього права учасників кримінального провадження серед загальних прав. Питання про повідомлення та роз'яснення їх прав та обов'язків є важливим елементом дотримання кримінально-процесуальної форми, виконання якого покладається в тому числі й на апеляційний суд.

Під час апеляційного провадження, з одного боку, забезпечення права на захист реалізується шляхом покладення на апеляційний суд організаційних обов'язків на виконання кримінально-процесуальної форми судочинства (роз'яснення права на захист, сприяння у залученні захисника та інші). А з іншого, безпосередньо, при виконанні своєї основної функції щодо перевірки судових рішень суду першої інстанції (дослідження належного виконання даного права уповноваженими суб'єктами та виявлення можливих порушень щодо такого).

ЛІТЕРАТУРА:

1. Грошевий Ю. М. Система загальних засад кримінального провадження за новим Кримінальним процесуальним кодексом України / Ю.М. Грошевий // Актуальні проблеми кримінального права, процесу та криміналістики: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конфер., присвяченої 95-річчю з дня народження професора М. В. Салтевського (м. Одеса, 2 листоп. 2012 р.). – Одеса: Фенікс, 2012. – С. 315-317.
2. Постанова Пленуму ВСУ «Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи» від 27 лютого 2009 року. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v_001700-09
3. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / За загальною редакцією професорів В.Г. Гончаренка, В.Т. Нора, М.Є. Шумила. – К.: Юстиніан, 2012. – 1224 с.

4. Марущак Н.В. Забезпечення права особи на повагу до її гідності на стадії досудового розслідування у кримінальному процесі України: монографія / Н.В. Марущак. – Чернігів: Чернігівський державний інститут права, соціальних технологій та праці, 2011. – 159 с.

5. Садова Т.В. Обмеження прав і свобод у кримінальному судочинстві України та держав англо-американської правової системи в контексті міжнародних стандартів: монографія / Садова Т.В.; за ред. доц. Смокова С.М. – Івано-Франківськ, Надвірна: ЗАТ «Надвірнянська друкарня», 2011. – 177 с.

6. Тертишник В.М. Верховенство права та забезпечення встановлення істини в кримінальному процесі України: монографія / В.М. Тертишник. – Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внут. справ; Ліра ЛТД, 2009. – 404 с.

7. Дидич О.Ю. Реалізація конституційних засад судочинства в апеляційному провадженні / О.Ю. Дидич // Правове життя сучасної України: Матер. Міжнар. наук. конф. проф.-викл. складу (Одеса, 20-21 квітня 2012 р.). Т.2. / відп. за вип. д.ю.н., проф. В.М. Дрьомін / Націон.ун-т «Одеська юридична академія». – Одеса: Фенікс, 2012. – С. 388-390.

8. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. Т. 1 / О.М. Бандурка, Є.М. Блажівський, Є.П. Бурдоль та ін.; за заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, А.В. Портнова. – Х.: Право, 2012. – 768 с.

FEATURES PROCEDURAL REALIZATION OF THE PRINCIPLES THAT PROTECT HONOR AND DIGNITY IN THE APPEAL PROCEEDINGS

A. DYDYCH

The relevance of research . The principles that protect the honor and dignity of a person in criminal proceedings is the foundation for building the criminal process in the legal and social state. Towards further humanization standards of criminal procedure Ukraine is a very important part of implementation of the principles that protect the honor and dignity of a person in criminal proceedings.

These principles are part of an extensive system of principles of criminal procedure implemented in the appeal stage. Contents of this system reflects the thrust of modern criminal procedure Ukraine, giving it a new impetus to the establishment of the honor and dignity as the highest value.

Thus, this system of principles has a distinct anthropological orientation and ensures the stability of criminal procedural activities, which is one of the guarantees of the protection of honor and dignity in criminal proceedings.

Consequently, these principles are in dialectical unity and constitute a special link in the principles of criminal proceedings at the appeal stage.

The aim of this article is to study the characteristics of the installation and implementation of procedural principles that protect the honor and dignity of appeal.

The subject of the principles involved in the criminal process scholars such as J.P. Alenin, M.I. Bazhanov, Y. Baulin, A.M. Boiko, T. Varfolomeyeva, V.I. Galagan, Y. Groshev, V.G. Goncharenko, A.V. Grynenko, P.M. Davydov, T.N. Dobrovolska, L.M. Loboiko, V.T. Malyarenko, I.E. Marochkin, M.N. Myheyenko, T.N. Miroshnichenko, E.A. Mohonko, V.T. Nor, M.S. Strogovich, V.M. Tertyshnyk, V.P. Shybiko, M.E. Shumilo and many others.

In addition, the relevance of the topic makes more and that the doctrine of criminal

procedure do not contain adequate procedural developments on the implementation of the principles that protect the honor and dignity of appeal.

According to Y. Groshev under the new Code of Ukraine, the principles that protect the honor and dignity of a person in criminal proceedings are: respect for human dignity; the right to liberty and security of person; family, home or other property; secret communication; non-interference in private life; security of property rights; freedom from self-exposure and the right not to testify against relatives and family members; the right to protection [1, p. 317].

The legal definition of dignity is absent. Only in 2009, the Supreme Court has interpreted as recognition of the value the dignity of each person unique biopsychosocial value [2].

The doctrine of judicial legislation formulated his understanding of dignity where dignity - is an internal self-assessment of his or her skills, awareness of self-worth as a person, its importance in the environment [3].

Implementation of the principles of respect for human dignity, in the light of the appeal proceedings, appears to provide the judge-rapporteur general powers enjoyed by the trial court with specific features installed CPC.

Thus, the judge shall have the right to suspend performance of the participant pleadings, if after repeated observations allow expression offensive or obscene (ch. 6, art. 364 CPC); as a general rule, the appellate court judges are obliged to criminal proceedings against juveniles perform procedural acts in a manner that violates the least conventional way of life of a minor and consistent with its age and psychological characteristics, to avoid negative impact on him (ch. 2, Art. 484 CPC); to take timely measures to prohibit the use of means or a closed court session to prevent the disclosure of information constituting the private aspect of a person's life.

Respect for the dignity must be provided for each person, but the logical specification is seen art. 11 CPC relative to the suspect and the accused.

Especially after an appropriate decision by the court of first instance, the Court of Appeal relies predetermined duty investigation of the circumstances which violate human dignity. Establishing this fact is the discovery of significant violations of the law (ch. 2, Art. 87 CPC), where, thanks to a full and comprehensive appeal, the court should contribute to restoring the rights and impact mitigation (even such as the loss of the "good name" in society).

Form overcome the negative effects would be to charge the perpetrators of such infringements and to initiate proceedings against them.

In addition, on this occasion rightly notes N.V. Maruschak that the restoration of the right to respect for a person to dignity, which was raised through illegal acts, decisions or omissions of authorized persons (bodies) conducting criminal proceedings, should be done by removing the effects of pecuniary damage [4, p. 132].

Building on this provision, in violation of the general principles of justice that protect the honor and dignity of a person in criminal proceedings may talk about the introduction of a simplified procedure for recovery of non-pecuniary damage (beyond civil action).

For example, the Court of Appeal, setting the aforementioned violations may propose the person to express a reasoned request for compensation for moral damage for which recovery is vested in the state.

V. T. Nor noted that the concept of "liberty and security of person" does not mean freedom in general, which includes a set of personal, political and other constitutional freedoms, and freedom from physical or psychological coercion, freedom of action and decision-making in the permitted legal and moral standards limits the possibility to manage and not under the control of non-personal, external factors, freedom movement in space [3, p. 56].

T. V. Sadova, in turn, noted that the free exercise of their human rights include freedom. The term freedom, it sees as an opportunity to people to act according to his will and to do whatever is not prohibited by law and is not harmful to others [5, p. 7].

Thus, restrictions on freedom and personal immunity should be considered as limiting the freedom of actions and movement of people in space by the use of coercion.

Since established in procedural law cases coercion is justified, we can conclude that this right is not absolute.

An appellate court has a leading and most crucial place in the implementation of the principles of the right to liberty and security of person in the context of appeals decisions investigating judge concerning restrictions on freedom of the suspect or accused.

When viewing decisions under Art. 309 Code of Ukraine, the appellate court is the sole and final authority to appeal such decisions (art. 310 CPC).

Moreover its competence referred to as sanctioning measures aimed at limiting the freedom and integrity, and to prevent the use of such measures without sufficient grounds.

Non-interference in private life is the moral rights of the person under which the individual freely, in its sole discretion determines their behavior in private life. The scope of private life should understand the personal, family, household, intimate, friendly and other relationships that are outside social activities.

According to Art. 269 of the Civil Code of Ukraine, the person may not waive moral rights, and can not be deprived of these rights.

Ukrainian scientist V.M. Tertyshnyk private life to consider the following aspects:

1) The confidentiality of the sphere of human existence - inviolability of the home ("my house is my fortress") or other property, workplace, certain branches of the vehicle interior or other transport confidentiality of things that are in man;

2) The confidentiality of medical and biological conditions of human life - information on health and physical development of man, for example, medical data analysis and prescription information on the results of studies of DNA for the presence of genetic diseases, information on anatomical or physiological characteristics of the human ("flesh confidentiality");

3) the privacy and intimacy of family life is the scope of love, emotions, intimate relations, media diaries, letters (or Stored unsent), non-disclosure and so on;

4) information and communication privacy is personal integrity directly communicate with others (talking face-to-face), and communication through the use of postal and telegraphic conversations, telephone, computer and other technical communications unacceptability of illegal collection, storage and use any confidential information about a person without their consent [6, p. 163].

In our view, this interpretation is very good and accurate, moreover, clearly it can be concluded that the principle of non-interference in private communication is a general nature and to some extent absorbed principles such as the inviolability of property rights or other property, mystery communication and so on.

However, using an analogy in scientific knowledge about the competition rule of law, separation of these principles is justified because of their special nature and importance of the provisions, which he stated.

In the appellate court, in the exercise of appellate proceedings, is charged with taking appropriate measures (prohibition of use of technology, a closed court session) to prevent the disclosure of information constituting about privacy. Only in the case of complete and comprehensive rationale for their invasion of privacy rights, it may be accepted by a reasoned court decision.

Inviolability of the home or other property and secret communication are considered in close relationship, because of the similarity in the implementation process of implementing the appeal proceedings.

T. V. Sadova in his monograph refers to the study of S. Shevchuk, who successfully identified and described four basic elements of the right to respect for private life: information (which includes aspects such as the spread of personal data collection and processing of personal data); individual (protection of physical personal integrity); communication (security and privacy of correspondence, emails, telephone calls and other private communications); space (which includes the concept of home, workplace, direct environment of individual) [5, p. 55].

An analysis of 31 articles of Chapter Code of Ukraine can be stated that the issue of submission and examination of new evidence can occur as part of a search of a dwelling or other property, as well as in the order of interference in private communication with sufficient reason.

Investigating judge, who denied the request satisfied the prosecutor or investigator, through unproved provisions ch. 5. 234 Code of Ukraine (found items and documents relevant to the preliminary investigation, information contained in found things and documents may be evidence during the trial, found objects, documents or persons are referred to in the petition home or other property owners) have made legally and responsibly within their jurisdiction.

After a certain time (the expiry of the period of appeal decisions of the investigating judge) become aware of other circumstances that give rise to authorize the lawful investigative or undercover investigation.

However, the procedural order issues its kind in the court of appeal available. Within its competence, the appellate court may only order a new trial in the trial court.

In that case, the Court of Appeal, with the indication of the appeal justified the need for data search or the privacy of communication, are obliged to study and research the evidence and decision-reasoned decision of referral to the court of first instance.

With the rapid development of market economy, ensuring the security of property rights is ensured in all spheres of public life, where no exception provision of the law and in the course of criminal proceedings.

However, ownership is not absolute. To perform the tasks assigned to the criminal proceeding, the legislator affirmed the order of restriction or deprivation of property rights on the grounds of public interest priority to private.

It should be noted that the restriction or deprivation of property rights, forcibly deprive the owner of all the powers of possession, use and disposal of property [7, p. 389].

The Criminal Procedure Code of Ukraine, at the stage of the appeal proceedings does not provide for the temporary seizure of property as legal proceedings (under preliminary investigation or before the pre-trial investigation in the lawful detention permitted ownership limitations, which, immediately after delivery of the suspect, accused the authorized persons must be designed in accordance procedural decision), but seizure of the suspect, accused or civil defendant may be appealed to the Court of Appeal, where the question of the legality and validity of the decision.

In addition, the implementation of the principle of inviolability of property rights in the court of appeal finds its expression on appeal sentence imposed by the court of first instance, the sentencing court of appeal or repeal such penalty, where a committed criminal offenses by the Criminal Code of Ukraine stipulates the confiscation of property as an additional form of punishment .

Confiscation of property imposed for grave and especially grave crimes and may be appointed by the court only in cases provided for in the Special Part of the Criminal Code of Ukraine.

Freedom from self-exposure and the right not to testify against relatives and family members in the scientific doctrine and jurisprudence of this right is called a witness immunity [8, p. 57] or the privilege against self-exposure [3, p. 73].

Effective mechanisms of realization of this principle in the national legislation was introduced as follows. As for the suspect, accused Mr. P. 4, 5 ch. 3. 42 CPC stipulates the following rights: "Do not say anything about the suspicions against him, charges or any time refuse to answer questions; give explanations, evidence on suspected charges or at any time refuse to give them. "As to the witness, among other rights in para. 3 h. 1, Art. 66 CPC established the right "to refuse to testify concerning themselves, relatives and members of his family, which may give rise to suspicion of having committed an accusation, close relatives or members of his family a criminal offense ..."

However, in paragraph 4 ch. 2, Art. 87 people PDA failure of such a right is recognized significant human rights violations, "the testimony or explanation from a person who was not notified of his right to refuse to testify and did not answer questions, or receipt of a violation of this law," which entails a confession inadmissible evidence with all subsequent consequences (unable to study such evidence, termination of the study, etc.).

Ensuring the right to the protection of the suspect or accused convicted or acquitted in criminal proceedings, with the content of art. 20 Code of Ukraine, can be defined as a set of statutory powers granted to him (ways and means) to refute the suspicion or accusation, as well as actions to implement its right and legitimate interests.

The law specifies that the implementation of this law is carried out in two ways:

- 1) directly by the suspect, accused, convicted or acquitted;
- 2) The defender, who in accordance with Art. 45 CPC is attorney information is included in the Unified Register of Advocates of Ukraine.

Moreover, participation in a criminal trial counsel reduces the procedural powers of the stakeholders, and therefore seen as a logical implementation of these forms in parallel, improving and complementing each other [3, p. 78].

Unlike the CPC in 1960, a new Criminal Procedure Code of Ukraine extended the right to a defense, thereby upgrading it. In particular, the right of gathering and presenting evidence to refute the suspicion or accusation or mitigate or eliminate the responsibility of his client, initiate the investigation of action (p. 3, Art. 93 CPC); part in the examination and other procedural actions conducted with the assistance of his client; without the permission of the investigator to have the first interview confidential meeting with the defendant (ch. 5, Art. 46) and so on.

V. M. Tertyshnyk in his monograph noted that empowering defender to collect evidentiary information, legislators have thus made a significant step in the realization of criminal proceedings adversarial parties.

And though, to achieve practical equality of rights between the defense and the prosecution can not, such a gap, he explained that on the side of the defender presumption of innocence under which the rule, construed and all doubts are resolved in favor of the accused.

By virtue of the defender optionally collect irrefutable evidence of innocence of his client, but rather only to those who raise doubts his guilt [6, p. 124].

From the foregoing it follows that this principle during the appeal proceedings, on the one hand, realized by imposing on the Court of Appeal organizational responsibilities pursuant to criminal procedure judicial proceedings.

These are the explanations of the right to protection and assistance in bringing the defender and others. On the other, directly, in the performance of its primary function to check the court decisions of the trial court (the study proper implementation of the law authorized entities and identify possible violations of this).

Conclusions. The principle of non-interference in private communication is of a general nature and to some extent absorbed principles such as the inviolability of property rights or other property, secret communication and so on.

The principle of inviolability of the home or other property, as well as the principles of communication secrecy of criminal justice in the stage of the appeal proceedings is seen in the fact that the appellate court's responsibility to prevent the violation or restriction of such rights.

During the appeal court decision can be initiated by the issue of limiting these values, but only in the context of the appointment of a new review in the trial court. With regard to the integrity of ownership, at the stage of the appeal proceedings CPC does not provide for the temporary seizure of property as a procedural action (restriction of property).

However, finds its expression on appeal sentence imposed by the court of first instance, the sentencing court of appeals or cancellation of such penalty, where a committed criminal offenses, the Criminal Code of Ukraine stipulates the confiscation of property as an additional form of punishment.

The principle of freedom of self-exposure and the right not to testify against relatives and family members in criminal justice is realized through consolidation of the rights of the criminal proceedings of the common law.

Question of the notifications of their rights and responsibilities is an important element comply criminal procedural form, the execution of which lies in including the Court of Appeal. During the appeal hearing, on the one hand, the right to protection is realized by imposing on the Court of Appeal organizational responsibilities for execution of criminal procedural forms of justice (explanation of the right to protection and assistance in bringing the defender, etc.).

On the other, directly, in the performance of its primary function to check the court decisions of the trial court (the study proper implementation of the law authorized entities and identify possible violations of this).

References:

1. Грошевий Ю. М. Система загальних засад кримінального провадження за новим Кримінальним процесуальним кодексом України / Ю.М. Грошевий // Актуальні проблеми кримінального права, процесу та криміналістики: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конфер., присвяченої 95-річчю з дня народження професора М. В. Салтевського (м. Одеса, 2 листоп. 2012 р.). – Одеса: Фенікс, 2012. – С. 315-317.
2. Постанова Пленуму ВСУ «Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи» від 27 лютого 2009 року. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v_001700-09
3. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / За загальною редакцією професорів В.Г. Гончаренка, В.Т. Нора, М.Є. Шумила. – К.: Юстиніан, 2012. – 1224 с.
4. Марущак Н.В. Забезпечення права особи на повагу до її гідності на стадії досудового розслідування у кримінальному процесі України: монографія / Н.В. Марущак. –

Чернігів: Чернігівський державний інститут права, соціальних технологій та праці, 2011. – 159 с.

5. Садова Т.В. Обмеження прав і свобод у кримінальному судочинстві України та держав англо-американської правової системи в контексті міжнародних стандартів: монографія / Садова Т.В.; за ред. доц. Смокова С.М. – Івано-Франківськ, Надвірна: ЗАТ «Надвірянська друкарня», 2011. – 177 с.

6. Тертишник В.М. Верховенство права та забезпечення встановлення істини в кримінальному процесі України: монографія / В.М. Тертишник. – Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внут. справ; Ліра ЛТД, 2009. – 404 с.

7. Дидич О.Ю. Реалізація конституційних засад судочинства в апеляційному провадженні / О.Ю. Дидич // Правове життя сучасної України: Матер. Міжнар. наук. конф. проф.-викл. складу (Одеса, 20-21 квітня 2012 р.). Т.2. / відп. за вип. д.ю.н., проф. В.М. Дрьомін / Націон.ун-т «Одеська юридична академія». – Одеса: Фенікс, 2012. – С. 388-390.

8. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. Т. 1 / О.М. Бандурка, Є.М. Блажівський, Є.П. Бурдоль та ін.; за заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, А.В. Портнова. – Х.: Право, 2012. – 768 с.